

Guidad tur: Lillfjärden – Näsvisen – Norrbo – Bjuråker – Delsbo – Forsa - Hudiksvall

Hudiksvalls Teatern i Teaterparken. Tidigare hälsobringande brunn, brunns hus – här samlades Hudikborna till att drick brun och musikunderhållning - vara ifrån det Glada Hudik - gäst vänligheten, otvunget sällskapsliv

Hudiksvalls Bowlinghall Trevligt nöje för hela familjen. Åtta datoriserade banor. Fredagar och lördagar spelas Cosmic Bowling med discomusik, UV- ljus och discorök. Litet café.

Lillfjärden Här låg H-valls första bebyggelse, ca 400 år sedan -havsvik, vacker natur stig - kärleksstigen, mycket fåglar. Väster om ligger teatern i Teaterparken, från början var det ett brunnshus- med hälsobringande källa slutet av 1800 byggdes om till teater. Den gamla hamnen låg här. 1615 flyttades den ner till sin nuvarande plats

Hudiksvalls Ishall, Gylisvallen Gylisvallen, Hudiksvalls centralt och vid Lillfjärden naturskönt belägna idrottsanläggning. Området omfattar fotbollsplaner, friidrottsanläggning med nyrenoverade löparbanor samt det som av många sägs vara en av landets vackraste ishallar. I ishallen verkar sjukgymnaster, massör samt friskvårdsterapeut. Till dessa är ett välutrustat gym kopplat, som även allmänheten kan disponera. Anläggningen nyttjas också för mässor, marknader, konserter m.m. Ett unikt museum som skildrar utvecklingen av material och utrustning, inom såväl sommar- som vintersporter, finns att beskåda. Fri entré.

Hudiksvalls kommun och dess näringsliv Hudiksvalls kommun bildades 1971 genom en sammanläggning av de tidigare kommunerna Bjuråker, Delsbo, Forsa och Iggesund samt Hudiksvalls stad. Hudiksvalls Kommun har idag ca 37 500 invånare, varav 40% finns i centralorten.

Näringslivet har sina rötter i 1800-talets sågverksrörelse och verkstadsindustrins framväxt efter andra världskriget. Fortfarande är industrin till hälften baserad på skogsråvara medan den andra hälften utgörs av verkstadsindustri. Mer än hälften av de som arbetar inom kommunen sysselsätts i de större och medelstora företagen, inklusive kommun och landsting.

Till de **största företagen** hör Ericsson Network Technologies, Forsaträ, HIAB, Huddig, Hälsinge Tidningar, Iggesund Timber, Iggesund Paperboard, Iggesund Tools samt Sunfab Hydraulics.

Historisk resa i kommunen

Livlig handel, sjöfart, jord- och skogsbruk är några saker som präglat vår historiska utveckling. Än i dag finns många spår av den rika folklivs- och byggnadskulturen.

HUDIKSVALL

Vi börjar i **Hudiksvall**, Norrlands näst äldsta stad. Det var Gustav Vasa som manade hälsingar som arbetade med handel och hantverk att flytta till Hudiksvall. Det gjorde han för att få bättre kontroll och lättare kunna driva in skatt. 1582 fick staden sina stadsprivilegier av Gustav Vasas son, Johan III.

De första bosättningarna låg vid den inre delen av Lillfjärden, där Hornån har sitt utlopp. Landhöjningen gjorde så småningom fjärden för grund och i början av 1600-talet försköts stadens läge till näset mellan fjärdarna. Området kring Rådhusparken utgjorde under en tid stadens centrum med torg och Rådhus, som brann år 1879.

De flesta äldre byggnaderna i staden härstammar från tiden efter **ryssarnas härjningar** utmed norrlandskusten **1721**. Då brann hela staden - kyrkan var det enda som skonades. Den nya staden byggdes upp nedanför kyrkan. Den mest framträdande byggnaden i Hudiksvall under äldre tid och än i dag är just kyrkan med dess placering, högt belägen över staden och hamnen - ett viktigt landmärke för sjöfarten. Gatustrukturen nedanför kyrkan med rötter i 1500-talet finns fortfarande kvar och tillhör stadens äldsta lämningar.

Hudiksvall har alltid varit en **hamnstad**, där fiske och handel varit viktiga näringsgrenar som bidragit till en expansiv utveckling. I dag finns minnen kvar från den tiden, såsom strömmingssundet och sjöbodarna vid Möljen, med anor från 1600-talet. **Fiskarstan**, med sina karaktäristiska trähus och inbyggda gårdstomter, där fiskarna bodde vintertid är ett annat exempel, liksom hamnområdet med sjömagasin och tullhus från 1880-talet.

1636 förlorade staden sin rätt att bedriva utrikeshandel och utvecklingen hämmades under närmare 200 år.

1792 brann större delen av Fiskarstan. Stadsdelen återuppbyggdes i s k rutnätsplan med låg och tät trähusbebyggelse som finns kvar än i dag.

De flesta av byggnaderna i Fiskarstan härstammar från 1800-talets mitt. I slutet av 1800-talet drabbades Hudiksvall återigen av bränder, 1878 och 1879 brann större delen av centrala Hudiksvall.

Östra Storgatan uppvisar borgargårdar i en rik panelarkitektur från början av 1800-talet, som stadens ledande köpmän lät uppföra. Gårdarna har unika terrassanläggningar ner mot Hamngatan, ett särdrag för Hudiksvall.

Under senare delen av 1800-talet, då träindustrin fick ett rejält uppsving i Sverige, expanderade Hudiksvall kraftigt. 1878 byggdes Stadshotellet, en putsad stenbyggnad, som senare på 1800-talet kom att bli förebild för den övriga stenstadsarkitekturen i kvarteren kring Rådhusparken. På Stadshotellet gjorde träpatronerna sitt bästa för att leva upp till uttrycket "Glada Hudik".

Uttrycket myntades troligen redan vid 1800-talets första hälft när Hudiksvalls borgerskap gjorde sig kända för att ha ett glatt och otvunget sällskapsliv och översvallande gästfrihet. I dag lever staden upp till sitt rykte genom ett glatt café- och uteliv, speciellt under sommarmånaderna.

Järnvägsnätets utbyggnad blev starten till dagens industrialiserade Hudiksvall. I dag finns ett antal stora och internationellt kända företag i kommunen. De mest framstående näringarna finns inom hydraulik och fiberoptik.

FORSA/NÄSVIKEN – LINLANDET HÄLSINGLAND

Den ljusblå linblomman är **Hälsinglands landskapsblomma**. Det var på linet som hälsingebönderna under 1700-talet gjorde sig rika och oberoende. Ett kulturarv ifrån denna tid är de rikt utsmyckade Hälsingegårdarna.

I Forsa har linhanteringen lämnat spår av det lite mer ovanliga slaget, nämligen ett katolskt kapell. Blommande linfält kan ännu ses om än i liten skala i landskapet.

I Forsa kyrka finns i dag en kopia av "**Forsaringen**" som är Nordens äldsta bevarade lagtext, daterad till sent 800- eller 900-tal. I byn Trogsta finns fornlämningar från 400-500 e Kr.

Hälsinge Linneväveri Maskinvävning i hellinne, halvlinne och bomull. Fabriksförsäljning av kvalitetstextilier såsom gardiner, dukar, servetter, löpare, handdukar, badlakan och förningsdukar. Möjlighet till besök i väveriet.

NORRBO

I byn Norrbo finns en gammal försvarsanläggning - Norrbo Skans - som enligt traditionen är från medeltiden, men slutförd på 1600-talet. Här ligger också byarna Hålsjö och Gammelsträng med intressanta bybildningar.

Norrbo kyrka Den nuvarande kyrkan invigdes 1799 och är belägen på näset mellan Dellensjöarna, som är ett gammalt kulturstråk där människor bott sedan stenåldern.

Norrbo Hembygdsgård Ligger mycket vackert i slutningen mot Norrdellen. Huvuddelen av byggnaden uppfördes i slutet av 1700-talet, men blev påbyggd under 1860-talet. Salpeterlada, loge och två spruthus är ytterligare byggnader som har flyttats till hembygdsgården.

På hembygdsgården arrangeras årligen **Norrbostämman**, lördagen före Delsbostämman, med uppspelningar, buskspel, logdans och servering. Här arrangeras även samt **Dragspelsstämman**, andra söndagen i juli, med dragspelsmusik, buskspel och servering. Onsdagskvällar anordnas kvällsstämmor under sommaren.

KONSTVÄGEN MELLAN DELLARNA

Konstvägen mellan Dellarna, väg 745, är en två kilometer lång vägsträcka mellan Dellarna där förbifararen har möjlighet att uppleva konst i en underbar miljö är otroligt vacker och smyckad med konstverk. Det är en omväg som är väl värd att fara för den som vill uppleva konst i en underbar miljö.

DELLENSJÖARNA

Vi fortsätter vår resa längs de vackra och sägenomspunna Dellensjöarna. I dessa trakter bor och verkar många konstnärer och hantverkare. Bygden är också känd för sin rika folkkultur.

Dellensjöarna kom till för flera miljoner år sedan genom ett meteoritnedslag. Smälta och urbergsfragment blandades och bildade ”**Dellenit**”, som är **Hälsinglands landskapssten**.

En **sägen** berättar om **en jätte** som bodde i Dellenbygden redan innan Dellensjöarna fanns. Han skulle frakta sand ut till kusten och grävde med båda händerna och la sanden i sitt förkläde. Den grop han grävde med vänster hand blev Norrdellen och gropen av höger hand blev Sördellen. Förklädet höll dock inte den tunga lasten ända ut till kusten. Det brast och all sand rann ut. **Hallstaåsen** bildades och är än i dag en förnämlig sandtäkt.

På Dellensjöarna anordnas **kyrkbåtsrodd** från både Dellenbadsparken i Bjuråker och båthamnen i Friggessund. Många av turerna är gratis. Ett visst antal flytvästar finns att tillgå men det är tillrådligt att ta med egen flytväst samt fika.

Dellensjöarnas turbåt M/S Björn Båtturer anordnas på de vackra Dellensjöarna med turbåten M/S Björn. Gör en historisk resa med guidning - Järnrutten. Andra turer, t ex fisketurer kan anordnas efter önskemål.

Musik vid Dellen Under tio sommardagar i juli skapar Musik vid Dellen upplevelser mellan tradition och det banbrytande, mellan det lokala och det globala, mellan medeltida musik, klassisk musik, folkmusik, jazz och visor, mellan det småskaliga och det storslagna. I spelmiljöer alltifrån fåbodvallar, hälsingegårdar och kyrkor till det nedlagda järnverket.

DELLENBYGDEN

Dellenbygden är ett **samlingsnamn** för de gamla socknarna Delsbo, Norrbo och Bjuråker, som alla ligger i närheten av de vackra Dellensjöarna. Här finns forngårdar, gammal järnbruksam miljö, fornminnen, fåbodvallar, vacker natur, fiskevatten, bad och camping.

Samhällena runt Norra Dellen har sin tradition i järnhantering. Järnmalmen hämtades med båt i Mellansverige. Från Hudiksvall kördes den med häst till Hallbo och sedan med pråmar till bruken norr om sjön.

MOVIKEN

Moviken är en typisk bruksort från slutet av 1700-talet. När järnmalm upptäcktes i Bjuråker anlades **Movikens Masugn** vid Norra Dellens strand och togs i drift 1797. Här förvandlades malmen till tackjärn innan den fördes vidare till smedjorna i Strömbacka, för bearbetning till stångjärn. I slutet av 1800-talet fanns här en masugn, sju kolugnar och en kolarskola. Driften lades ned 1937.

I masugnen anordnas under sommaren **Moviken Art**. Inbjudna konstnärer gestaltar sitt möte med Movikens masugn, var och en utifrån sin konstnärliga ståndpunkt.

STRÖMBACKA

I **Strömbacka Stångjärnsmedja**, som stod färdig 1753, smiddes järnet – för här fanns den vattenkraft som behövdes för hamrarna till vallonsmidet. Det upphörde så sent som 1947 - som ett av de sista i världen. En intressant utställning om livet och arbetet i Strömbacka från 1700- till 1950-talet ger en fördjupad inblick i brukssamhället.

AVHOLMSBERGET

På väg mot Friggesund tar vi en avstickare till Avholmsberget. Här finns ett café/restaurang med en **förtrollande** utsikt över de sägenomspunna Dellensjöarna. Fredagar sommartid anordnas här spelmanskvällar. Avholmsberget är ett populärt utflyktsmål.

FRIGGESUND

Friggesund hör också till de samhällen som blomstrade under järnbrukens tid. I dag har Holmen Skog AB en tallplantsodling här och miljontals plant drivs upp varje år.

SVÅGADALEN

Svågadalens öppna landskap innehåller kulturhistoriska värden av skiftande slag, från olika tider. Här finns också kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Jakt och fiske har tidiga traditioner i Svågadalen. I dag är området intressant ur turistsynpunkt med sina fina fiskevatten och natursköna kanotleder, där man om man har tur kan få se bäver.

GRÖNTJÄRN

Gröntjärns naturreservat ligger i en trång dalgång omgiven av höga berg, ca 5 km väster om byn Västerstråsjö, **25 km nordväst om Delsbo**. Området är en del av en mäktig isälvsavlagring som avsatts i samband med den senaste landisavsmältningen för ca 8 500 år sedan. Gröntjärn är intressant genom sina stora **vattenståndsvariationer**, ibland mer än 13 m. Den har varken något in- eller utlopp, utan skillnaden beror på ett komplicerat samspel mellan yt- och grundvatten. Gröntjärn har fått sitt namn efter det vackra turkosfärgade vattnet, helt fritt från partiklar. I området finns gott om de ovanliga växterna mosippa och getväppling.

HEDVIGSFORS

Hedvigsfors bruk drevs ända fram till 1902. Herrgård och arbetarbostäder finns bevarade.

Ingalunda Gård Utställning på logen. Här finns keramik från mugg till skulptur av Margot Öjemark, Felicia Öjemark och Petra Wiik-Öjemark. I vita huset finns café samt utställning av Angelica Wiiks måleri. Torsdagskvällar under juli månad anordnas musikunderhållning i caféet.

FÄBODVALLAR

Klangen av skällor och pinglor, ljudet från råmande kor och vallflickors kulning, ljuder endast vid sällsynta tillfällen på våra fåbodvallar i dag. Men på några av de vallar som finns bevarade kan man prova på äkta hälsingeostkaka eller långmjölk med hård tunnbrödsörgås. Fåbodar är liksom våra hälsingegårdar ett viktigt kulturarv, som vi är rädda om och vill bevara.

Rossåsvallen Ungefär 5 km norr om Hedvigsfors i Bjuråker ligger Rossåsvallen, en gammal fåbodvall med många lämningar såsom grundstenar, källare och spisgrunder. I början av 1950-talet upphörde aktivt fåbodväsende på vallen. I dag finns åtta stugor kvar, varav en tillhör Bjuråkers Hembygdsförening. Denna stuga håller hembygdsföreningen öppen vid några tillfällen under sommaren. Här serveras bland annat vallsmörgås, långmjölk med hård tunnbrödsörgås och ”Rossåsbullen”.

Drakens Tropikhus Österstråsjö, Bjuråker. Tropikhuset erbjuder en timmes zoologisk resa bland exotiska djur såsom ormar, ödlor och apor.

BJURÅKER

I **Bjuråker** kan man se exempel på Hälsinglands rika byggnadskultur. **Kyrkan**, som invigdes år 1750, har en mjuk och ren **rokokokaraktär**. Ett flertal inventarier finns bevarade från den medeltida kyrkan, bland annat krucifix från 1300-talet och en S:t Görans grupp från 1500-talet.

Bjuråkers Forngård är vackert belägen på "Litens backar" mellan Tjärnatjärn och Norra Dellen. Här finns ett 30-tal byggnader och alla, utom serveringsbyggnaden, är ditflyttade från olika byar i socknen. I några av byggnaderna finns vägg- och takmålningar av Erik Ersson och Gustaf Reuter. På forngården finns även bakstuga, kyrkstuga, logar, härbren, vallstuga, skolmuseum, handelsbod mm. Forngårdens största evenemang är **Bjuråkersstämman**, som hålls årligen den **tredje söndagen i juli**.

Bror-Eric Bergqvist Konst och hantverk, Hälsingland i saga och verklighet. Måleri i olja, akvarell och acryl. Försäljning av originalmålningar och reproduktioner av egna verk samt hantverk från olika konstnärer. Teckningar, kort, hälsingekalendern mm. Enklare kaffeservering.

Galleri Söderblom Galleri med akvareller, oljor, grafik och skulptur av Thorvald Söderblom och döttrarna Linda och Randi. Även hantverk, böcker mm. Konserter anordnas enligt annonsering.

Himmel & Jord Keramik Stina Neander visar färgstark stengodskeramik av olika slag: muggar, skålar, äggkoppar mm. Fler unika föremål, tavlor och dylikt i den japanska rakutekniken. Möjlighet finns för besökaren att se konstnären i arbete.

DELSBO

Delsbo är en av Hälsinglands mest kända socknar tack vare sin rika folkkultur. I centrala Delsbo finns intressanta hus från sekelskiftet, bland annat Tingshuset och Turistgården. **Delsbo forngård** har ett 20-tal byggnader där byggnadstraditionen från olika tider kan studeras. Forngården ligger nära den gamla kultplatsen vid Vij. På området finns ett 20-tal byggnader från olika tidsepoker. Väggar och tak i huvudbyggnaderna har målningar utförda av Gustaf Reuter och hans mest kände lärjunge Erik Ersson, även bekant som snickarmålaren. Till forngården hör Åhs skola, som är inredd som skolmuseum samt en linskäkt vid Stömneån.

Den första söndagen i juli går **Delsbostämman** av stapeln. Stämman är Sveriges äldsta spelmansstämma. Där visas förutom en permanent utställning av gamla ortstypiska textilier och folkdräkter även en hemslöjdsutställning.

Delsbo Bygdemuseum Permanent utställning av gamla ortstypiska textilier och folkdräkter. Hemslöjdsutställning. Ring för information om tillfälliga utställningar.

Kulturreseptet Västerängsby med Ol-Ers gården Länets första kulturreseptet med ett levande lantbruk och fjällkor. Västerängsby med 4 hälsingegårdar ger genom markanvändning och byggnader en bild av hur det traditionella jordbruket sett ut i Hälsingland från mitten av 1800-talet fram till mitten av 1900-talet. I den täta byklungan, bestående av 18 byggnader, finns de flesta av jordbrukets byggnader bevarade sedan 1850-talet. Byn omges av kuperad odlingsmark, där ett tjugotal lador ligger utspridda. Till byn hör också en fäbodvall.

Ol-Ers Gården Ol-Ers ligger i byn Västeräng i ett öppet och levande odlingslandskap ned mot Dellensjöarna. Västeräng är en av Hälsinglands mest värdefulla bymiljöer och länets enda kulturreseptet. Ol-Ers är en ståtlig gård med huvudbyggnad och två flyglar från perioden 1840-1860. Till gården hör flera välbevarade ekonomibyggnader och en äldre trädgård.

Delsbo kyrka Kyrkan byggdes på 1740-talet efter att den gamla medeltida kyrkan eldhärjats. Den byggdes om helt 1892-1893 till en treskeppig romersk basilika, vilket är ovanligt i Sverige. En hel del av kyrkans medeltida inventarier finns bevarade. Magnifik klockstapel med lökkupol byggd 1742.

Lyktan, Bror Hillgrens museum Permanent museum i 1750-tals hus med konst och antikviteter. Allmogeföremål. Föreläsningar med litteraturanknytning anordnas 3 ggr/år.

Delsbo Lantbruksmuseum På museet visas jordbruksmaskiner och redskap från 1900-talets början tills i dag. Här åskådliggörs mekaniseringen inom jord- och skogsbruket under 1900-talet.

Intill museet finns en bakstuga för uthyrning, där man kan baka sitt eget hällbröd. Kurser i bakning kan anordnas. Servering av kaffe och mat efter beställning.

Delsbo Torg – invigs den 25 oktober 2003 – statyer med Delsbostintan och Dellensjöarna.

Badhus – det finns tre badhus i kommunen. Ett i Delsbo, ett i Hudiksvall och ett i Iggesund

Planeten Pluto Skulpturen av planeten Pluto ingår i världens största modell av solsystemet. Globen i Stockholm representerar solen och sedan har planeterna blivit skalenligt placerade hela vägen till Delsbo, där Pluto är lika stor som en apelsin. En permanent skulptur av planeten är placerad i parken vid Staffansgården i Delsbo.

Stensmén Permanent mineralutställning med stenar från hela världen. Utställning och försäljning av slipade stenar, smycken, silversmide, tenntrådsbroderier, knivar, träslöjd, näverslöjd, keramik mm. Cirka 15 hantverkare finns representerade i butiken. Möjlighet finns att se konstnären i arbete samt att prova på verksamheten. Ring för bokning av den senare, max 3 personer per grupp.

Cross Cart, Bobygda Äventyr Häftig körning med cross cart bilar i Bobygden. Förtäring och övernattningsmöjligheter.

FORSA

Hälsingegårdarna är ett av Hälsinglands viktigaste **kulturarv**. Stolta bönder visade sin rikedom genom att bygga stora och vackra gårdar med rikt utsmyckade brokvistar. Åtskilliga av gårdarna från 1700- och 1800-talet är mycket välbevarade. Interiört finns många vackra tapeter, vägg- och takmålningar.

Ystegårn i Hillsta En imponerande fyrbyggd hälsingegård som består av fyra längor kring ett gårdstun i ett levande kulturlandskap. Huvudbyggnaderna pryds av vackra ”Forsadörrar” snidade av Jöns Månsson. Ystegårn har stora samlingar med allmogeföremål från 1700- och 1800-talet, typiska för Forsa socken. Det anordnas även musik- och teaterkvällar, föreläsningar och hantverkskurser. Rollspelsteater ”Livet på Ystegårn”. Hökars café och handelsbod. Hästskjutsar, lantrasdjur och köksträdgård.

Storberget-Ofärne En dryg mil väster om Hudiksvall ligger det omtyckta utflyktsmålet Ofärne. Här finns 2 liftar och flera nedfarter samt värmestuga. Servering när backen är öppen. I omgivningarna finns preparerade motionsspår på 2,5 och 5 km. Det finns två backar till för utförsåkning i kommunen:

Hedebacken Hedebacken har tre nedfarter, den längsta är 250 m, högsta fallhöjd 50 m, samt en lift. Pulkabacke, kvällsbelysning och servering finns. I anslutning till anläggningen finns preparerade skidspår. Längdåkning För den som vill åka skidor på längden finns ett stort antal preparerade skidspår, många med elbelysning. Hudiksvalls skidstadion ligger i östra stadsdelen, 2 km från centrum. Här finns skidspår mellan 4 och 15 km. Elljusspår 1,5, 2,5, 3 och 4,3 km.

Fågelhällan, Enånger. Backen har två nedfarter, den längsta är 375 m, högsta fallhöjd 75 m, samt 1 lift. Kvällsbelysning, kiosk, cafeteria och värmestugor finns. Preparerade skidspår finns i anslutning till backen.

Blacksås, Forsa. ”- Visst är jag rik, men min syster på Blacksås är mycket rikare.” Så uttalade sig gruvfrun vid Falu koppargruva enligt en gammal sägen. Detta ledde till en tro på Blacksås som Hälsinglands Klondyke. Åtskilliga bönder från Forsa och Delsbo lär ha ruinerat sig i jakten på rikedomarna i Blacksås. Men enligt geologisk expertis sägs berget bestå av enbart gråsten. Från Blacksåsbergets topp har man en hänförande utsikt.

Redan 1538 finns fäbodvallen på Blacksås omnämnd. Man tror att det har funnits en permanent bosättning på vallen så tidigt som under medeltiden. Omkring 1940 upphörde den aktiva fäbodriften. I dag finns tolv stugor samt en sommaröppen servering där man kan köpa hälsingeostkaka, våfflor och smörgåsar. Öppet midsommarafton. Tisdagar spelkvällar.

Vandringsleder – vissa även vinterleder

I Hudiksvalls kommun finns flera uppmärkta vandringsleder i vackra kulturmiljöer. Ett nät av skogsbilvägar gör att man kan ansluta till vandringslederna vid flera punkter och gå kortare sträckor.

SJUVALLSLEDEN

38 km ganska kuperad led mellan Delsbo och friluftsanläggningen Ofärne i Forsa. Kring leden, som passerar sju fåbodvallar, finns ett rikt system anslutningsstigar och goda övernattningsmöjligheter vid ex Klövsvallen. I Delsbo finns anslutning till Kajvallsleden och från Ofärne anslutning till en led mot Hudiksvall.

KOLARSTIGEN

27 km kuperad vandringsled från Norra Dellens sydspets till Sörgimma nordost om Strömbacka. Leden passerar sex fåbodvallar, bland annat Dyrvallen och Brännåsens fåboddar. Vindskydd och övernattningsstugor ger goda möjligheter till övernattnig. Anslutningsstigar finns till Norra Dellen, där bad i det kristallklara vattnet är ett måste.

KAJVALLSLEDEN

39 km vandringsled mellan Delsbo och Ljusdal. Förbindelseled mellan Sjuvallsleden och Ljusnanleden, vilka tillsammans bildar ett ledssystem på ca 130 km. Vid Mållång finns även en anslutning till Svågalen. Längs leden finns några raststugor samt friluftsanläggningen Kajvall. Leden går genom flera natursköna partier.

Vinteraktiviteter i kommunen

VILDMANNENS HUNDSPANNKÖRNING

Följ med på en slädfärd över havsisen eller genom de djupa hälsingeskogarna. Välj mellan kortare turer, kanske tillsammans med barnen, eller varför inte en längre tur med övernattnig i stort militärtält, med hundarna vaktande utanför i den stjärnklara vinternatten. Du kan själv prova på att köra hundspann. Även, trekamp (större sällskap), yxkastning, blåsrör och lassokastning. Grillning och fika kan anordnas.

VINTERFISKE

När isarna lagt sig och fått ordentlig tjocklek öppnas nya möjligheter till fiske.

I Hudiksvalls kommun finns många sjöar som lockar till vinterfiske. Det är ett avkopplande nöje och ett trevligt sätt att möta naturen i vinterskrud. Svågan hör till ”Top-10 Fishing Sweden”, ett av landets finaste fiskevatten.

LÅNGFÄRDSSKRIDSKO

Kring Hudiksvall samlas entusiasterna vintertid. Att med vinden i ryggen få glida fram över blanka isar är en hisnande upplevelse. Då isarna lägger sig i olika skeden varar säsongen ända från november till april. Följ med på Friluftsförbundets turer för 40 kr per utfärd. Du har möjlighet att hyra skridskor för 50 kr per dag, ring info telefonnumret.

SKOTERSAFARI I SVÅGADALEN

Svågadalens Konferens & Vildmarkscenter erbjuder skotersafari. Välj bland annat mellan heldags- och tvåtimmars turer. Heldagsutflykten omfattar guidning med vildmarkslunch och anpassas sedan efter dina önskemål.

HÄST OCH SLÄDE I SVÅGADALEN

Skumpa Hästranch, Björsarv, Bjuråker,

Följ med på en stämningsfull häst och slädtur till soldattorpet. Vi bjuder på värmande glögg och gott att äta. Har vi tur träffar vi på tomten.

Tillbaka i Hudiksvall

Tillbaka i Hudiksvall väljer vi att ta den norra infarten. Här ligger **Glashyttan Tre Bockar** där man har både tillverkning och försäljning. Sortimentet består av mer än 200 artiklar. All tillverkning sker på gammaldags sätt men med moderna hjälpmedel.

Hästaktiviteter Hälsingland och Hudiksvall är något av travets vagg. Travet anses ha sina rötter i Forsa, strax utanför Hudiksvall. Därifrån kommer våra mest kända och framgångsrika travprofiler - Sören Nordin och Stig H Johansson. Sören Nordins pappa - Ernst Johan Nordin körde sin första travtävling 1910.

Cirka 5 km norr om Hudiksvall ligger vår populära travbana **Hagmyren** väl synlig från E4. Här finns aktiviteter för hela familjen. Grönområde för picknick, lekplats, bollhus och hoppborg för barnen.

BEBYGGELSE

Hudiksvalls byggnadsmiljö är mest känd för att vara en vacker och pietetsfull småstad med gammal trähusbebyggelse. De mest värdefulla byggnadsmiljöerna finner man i hamnen, **Fiskarstan** med byggnader från 1800-talets mitt, Östra Storgatan, kyrkan och närliggande område samt Rådhusparken med omgivande bebyggelse. Fiskarstan var fiskarnas egen stadsdel. Här bodde de under vintern när de inte var ute och fiskade. Sitt utseende – rutnönster brandgator – fick stadsdelen efter ryssbranden. Först var det röda hus och sedermera pastellfärger.

Hamnen med dess magnifika hammagasin, **sjöbodarna** och tullhus från 1880-talet är mycket värdefulla inslag i dagens stadsbild. De röda sjöbodarna på båda sidor om Sundskanalen är något av Hudiksvalls signum. De uppfördes under 1800 talet, kantrar båda sidorna av Strömmingssundet. Hit seglade fiskarna in från fiskelägena ute i skärgården för att sälja sin fångst. Förknippas med Glada Hudik. Egentligen alla Norrländska städer sjöbodarna, men det är här de är bevarade

S:t Jakobs kyrka är den mest framträdande byggnaden i Hudiksvall. Dels genom sin storlek och dels genom sin placering högt över staden och hamnen - ett riktigt landmärke. Den **invides 1672** men brann redan efter 20 år ner till grunden så att bara murarna blev kvar. **Återinvidningen skedde 1715**. **Ryssarna brände ner Hudiksvall 1721** förutom kyrkan där stadens befolkning hölls fångna under belägringen. I kyrkan sköt man in en kanonkula i östra gaveln, kopia vid trappan till predikstolen (stulen)

Området kring Rådhusparken utgjorde stadens centrum i äldre tider. Här låg det stora torget med ett angränsande Rådhus, som brann ner 1879. **Stadshotellet invides 1878** och kom att bli stilbildare för den övriga putsade bebyggelsen kring Rådhusparken.

BERÖMDA PLATSER I HUDIKSVALL

Hamngatan - små sjöbodarna - bruna - ursprungliga färgen

Köpmanberget vacker utsiktspunkt - över Hudiksvalls fjärden - Sångartemplet - Hudiksvalls Sångarförbund i början av 1900 talet. I skrifter från 1600 talet kan man läsa om hur köpmännen stod och spanade och väntade på fartyg. Kanoner 5, fanns ursprungligen i Saltvik för att försvara staden mot Ryssarna - utan framgång - Början av 1900 talet stadens hantverkare och köpman - folkpark

Kastellholmen här lossades fartygen sin barlast, vilket gör att det finns mycket olika sorters blommor och stenar där. Idag ett populärt utflykts mål med fina i ordnings ställda grill platser

Hälsinglands museum - anses vara ett av landets främsta lantsorts museum. - landskapets historia, allmogemöbler, jordbruksredskap, kyrkokonst, järnålderssamhällen och **Norrallamannens grav** från 500-talet e kr. En nyhet är **Mulle Meck** som har flyttat in med alla sina möjanger och molijoxer. Kom hit och hälsa på så hittar du massor av skojiga saker att skruva eller fingra på.

Stadshotellet slutet av 1800 talet, tidigare kombinerat hotell och stadshus. Festsalen Här det sägs att träpatronerna försökte att leva upp till ryktet glada Hudik när de satt och drack punsch.

Rådhusparken brann ner 1879, vacker park med tre skulpturer som symboliserar vår tillhörighet till havet. Rådhusklockan uppfördes för nyår 1981 - 1982 400 år jubileumet.

Folkets Hus - Biblioteket

Storgatan - har varit Hudiksvalls huvudgata sedan av 1800 talet - öster efter branden 1792 som dessa husen kom på plats tidigare röda enplans hus - vad som är specifikt är terrassgårdarna.

Brunska gården - Hantverksgården, underbar terrass

Möljen tidigare ett sumpområde som på, var tidigare en torgplats, fisk, godsaker - försöker att få igång igen.

Hudiksvalls skärgård har hundratals öar och många fjärdar. I början av seklet fanns över 50 aktiva fiskelägen. Flera av dem finns bevarade än i dag. Vid de äldre fiskehamnarna finns ofta förhistoriska fornlämningar, bland annat stora kuströsen från brons- och järnåldern.

Halvön Hornlandet - ett friluftsområde rikt på upplevelser - ligger i den nordligaste delen av Hudiksvalls skärgård. Här finns många **kulturlämningar** från olika tidsepoker. Labyrinter och gravrösen från både brons- och järnåldern är bevarade.

Hornlandet är resultatet av den kontinuerliga landhöjningen sedan istiden. Under vikingatiden var Arnösundet fortfarande öppet och en viktig segelled, men på 900-talet gjorde landhöjningen sundet så grunt att Hornlandet blev en halvö. Detta viktiga natur- och friluftsområde har en rik flora och fauna.

I **Kronoparken**, som består av 21 sjöar, tre mil långa sandstränder, hållmarker och klapperstensfält, finns över **500 sorters växter**. Här växer t ex liljor och orkidéer. Ornitologer kan få uppleva både örnar och sällsynta hackspettar. På ett antal platser på halvön har man avsatt domänreservat av botaniska och geologiska skäl.

Hornlandet har många vandringsleder med iordningställda rastplatser. Här finns även norra Europas näst längsta urbergsgrotta - **Hölickgrottorna**. Men här finns framför allt vidsträckta stränder med många sköna **badplatser**.

Hornlandets gamla **fiskelägen** vid Hölick och Kuggörarna sjuder av liv under sommaren. I fiskarkapellen anordnas årligen sk **prästhelger**. Vid Hölick som ligger vid Hornlandets sydspets finns Natura Camping Hölick med butik och restaurangen Tallbar. I hamnen finns dessutom även fiskrestaurangen Sjöboa samt en gästhamn (10 platser).

Ett **20-tal fiskesjöar** lockar med bland annat bäckröding, regnbåge och öring. I närheten av Natura Camping Hölick erbjuder Fiskeklubben Hudik-Flugan put-and-take fiske i sjön Vågen.

AKTIVITETER OCH ANNAN INFORMATION

Hudiksvalls Golfbana Hudiksvalls golfbana är vackert belägen i Idenor, ca 5 km från centrum. Från banan har man bitvis en strålande utsikt över Hudiksvallsfjärden. Banan har 18 hål, 4 667 m röd tee och 5 521 m gul tee, par 71. Här finns drivingrange, övningsgreen och övningsbunkrar. Golfshop och restaurang. Vagnar finns att hyra.

I kommunen finns även en **golfbana i Nansta**, som ligger vid foten av Storberget i Forsa, ca 5 km från Näsвикens tätort. Det är en ”pay and play” bana med 9 hål, 2035 m gul tee och 1725 m röd tee. Drivingrange med bollautomat för 10kronors mynt. Vagnar lånas ut kostnadsfritt. Kösystem, bollränna, ingen tidsbokning. Inget krav på ”grönt kort”, banan är öppen för alla. Café som erbjuder kaffe, glass och enklare rätter.

Kajak Att uppleva skärgården i kajak är en annorlunda upplevelse. I Hudiksvalls skärgård kan Du möta friheten och de öppna vidderna ensam eller i grupp.

Kajak paddlar man så snart isarna gått upp. Våren är en underbar årstid då havet är fritt från motorbåtar men fyllt av fåglar och ljus. Sensommarnätterna inbjuder till nattpaddling. Under hösten håller vattnet kvar värmen och Du kan njuta av färgskiftningarna i strandskogarna. Friluftsfrämjandets lokalavdelning anordnar ledarledda utfärder och hyr ut kajaker.

Stadsvandring Följ med guide på vandring genom staden i sommar.

Flytvästuthyrning Berglunds Båt & Motor AB

Köpmanberget Från Köpmanberget, strax öster om staden, har man en mycket vacker utsikt över Hudiksvallsfjärden. I början av 1900-talet skapade stadens hantverkare och köpmän en folkpark här och Hudiksvalls Sångarförbund uppförde ett sångartempel. På Köpmanberget finns sommaröppet café och minigolfbana. **Valborgsmässofirande på Köpmanberget**

Parker Vi har flera vackra parker i Hudiksvall. **Rådhusparken** är redan nämnd. Andra parker att flanera i är **Teaterparken**, med stadens teater som invigdes 1882 och **Köpmanberget** med en förunderlig utsikt över Hudiksvallsfjärden och de blå hälsingebergen. Den kanske mest besökta parken i Hudiksvall är **Lillfjärden med Kärleksstigen** som omsluter fjärden.

Grottor I kommunen finns det några berömda grottsystem. I närheten av Iggesund ligger **Bodagrottorna, Sveriges tredje längsta kända grottsystem**. Grottsystemet är 2633 m och på sina håll är gångar och salar i tre våningar. Som urbergsgrotta kommer Bodagrottorna som nummer två i världen och överträffas endast av Tsodgrottan i Nordamerika. Stora ingången, Fläckgrottan, med stora centralsalen, kan relativt lätt besökas av de flesta.

Ett annat intressant grottsystem är **Hölickgrottorna**, som ligger i Hölick vid Hornslandets sydspets. Det är **Europas näst längsta system av urbergsgrottor**, 1340 m, och överträffas endast av Bodagrottorna. Vissa delar av Hölickgrottorna kan besökas av de flesta, bland annat **Turistgrottan** och **Voigrottan**.

Lämpligaste tiden för grottbesök är juli-oktober. Besök djupare in i svenska grottor sker på egen risk och kräver, förutom lämplig utrustning med minst tre ljuskällor, rätt sinnelag.

Vi rekommenderar den oerfarne besökaren att ta kontakt med Alf Siden, tfn 0650-704 92, för ytterligare upplysningar och eventuell guidning. **Enkla kartor över grottsystemen finns hos Hudiksvalls Turistbyrå.**

EVENEMANG I HUDIKSVALL

Handelns dagar, 26-27 juni, två festdagar med fyndpriser och gatuhandel i ett trafikfritt centrum.

Stadsfesten Glada Hudik, sista helgen i juli, musikfestival med flera kända toppartister, lokala och regionala band. Sportaktiviteter och aktiviteter för barn. Försäljning av mat och dryck.

Drakbåtsfestival, en lördag i augusti, folkfest i Hudiksvalls hamn med tävling i rodd med drakbåtar mellan lag från föreningar och företag. Tävling även i bästa kostymering.

Kulturskymning, den tredje torsdagen i augusti, folkfest med kulturella inslag i Hudiksvalls centrum. Sång och musik i augustiskymningen. Restaurangerna serverar sina specialiteter i mattält vid Lillfjärdens strand.

Samlarmässa, ordnas två dagar varje år i augusti, stor samlarmässa i ishallen i Hudiksvall. Ca 100 utställare säljer antikviteter, kuriosa, konst och hantverk samt allehanda samlarprylar. Servering.

Hälsinge Marknad, första helgen i september varje år, stor traditionsenlig höstmarknad i Hudiksvall med knallar och tivoli. Marknaden har gamla anor och antalet besökare brukar uppgå till över 60.000. Folkligt och festligt.

Gammaldags jul, sista helgen i november, försäljning av kvalitetshantverk, mat, underhållning mm på Møljen i Hudiksvall.